

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-2-9>

Н. П. Купновицький

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1649-5202>

kupnovytskyinazar@gmail.com

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ, СПЕЦІАЛЬНІ НОРМИ ТА ПРАВО НА ЗАХИЩЕНІСТЬ

У статті досліджується проблема соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні в контексті міжнародних стандартів та необхідності їх імплементації в національне законодавство. Актуальність теми дослідження пояснюється різким зростанням кількості осіб з інвалідністю через отримані поранення та травми під час бойових дій унаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України. Недостатнє фінансування, відсутність реабілітаційних програм і належних умов для життя сприяють дискримінації цієї категорії населення.

Україна, прагнучи інтегруватися у світовий соціокультурний простір, має враховувати фундаментальні міжнародно-правові акти, які закріплюють права осіб з інвалідністю. Аналіз міжнародних стандартів показав їх всеосяжний характер, що вимагає від держав конкретизації таких норм у внутрішньому законодавстві. Зокрема, досліджено загальні та спеціальні міжнародні нормативно-правові акти, які підкреслюють динамічний характер вимог до соціального захисту. Трансформація ставлення до осіб з інвалідністю на глобальному рівні свідчить про перехід від суто медичного та благодійного підходу до комплексного соціального захисту, який гарантує реалізацію їхніх прав як рівноправних членів суспільства. Міжнародні стандарти передбачають створення умов для соціального залучення осіб з інвалідністю до всіх сфер суспільного життя: освіти, праці, економіки та культури.

З огляду на необхідність адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів важливою є проблема формування ефективних механізмів реалізації прав осіб з інвалідністю в Україні. Це включає не лише вдосконалення юридичних норм, але й створення належних соціальних та інфраструктурних умов для забезпечення рівних можливостей. Зокрема, важливо розвивати інклюзивні практики в освіті та працевлаштуванні, підвищувати доступність громадських і транспортних об'єктів, а також забезпечити доступ до медичних і реабілітаційних послуг. Запровадження таких ініціатив дозволить значно покращити якість життя осіб з інвалідністю та сприятиме їх повноцінній інтеграції в українське суспільство.

Таким чином, сучасні міжнародні стандарти соціального захисту осіб з інвалідністю є орієнтиром для розвитку державної політики України. Їх реалізація дозволить забезпечити інтеграцію осіб з інвалідністю в суспільство, дотримуючись принципів рівності, доступності та недискримінації.

Ключові слова: соціальний захист, міжнародні стандарти, особа з інвалідністю, права людини, соціальні стандарти, збройний конфлікт.

INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS FOR THE SOCIAL PROTECTION OF PERSONS WITH DISABILITIES: GENERAL PRINCIPLES, SPECIFIC NORMS AND THE RIGHT TO PROTECTION

The article explores the issue of social protection for persons with disabilities in Ukraine in the context of international standards and the need for their implementation in national legislation. The relevance of the research topic is explained by the sharp increase in the number of persons with disabilities due to injuries and trauma sustained during combat operations as a result of the full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine. Insufficient funding, the lack of rehabilitation programs, and inadequate living conditions contribute to the discrimination of this category of the population.

Ukraine, striving to integrate into the global socio-humanitarian space, must take into account fundamental international legal instruments that enshrine the rights of persons with disabilities. An analysis of international standards revealed their comprehensive nature, which requires states to specify these norms in domestic legislation. Specifically, general and special international legal acts have been examined, highlighting the dynamic nature of the requirements for social protection. The global shift in attitudes toward persons with disabilities reflects a transition from purely medical and charitable approaches to a comprehensive social protection system that guarantees the realization of their rights as equal members of society. International standards envisage the creation of conditions for the social inclusion of persons with disabilities in all spheres of public life: education, labor, economy, and culture.

Given the need to adapt national legislation to international standards, an important issue is the development of effective mechanisms for the realization of the rights of persons with disabilities in Ukraine. This includes not only improving legal norms but also creating adequate social and infrastructural conditions to ensure equal opportunities. In particular, it is important to develop inclusive practices in education and employment, enhance accessibility to public and transport facilities, and ensure access to medical and rehabilitation services. The implementation of such initiatives will significantly improve the quality of life for persons with disabilities and contribute to their full integration into Ukrainian society.

Thus, modern international standards for the social protection of persons with disabilities serve as a benchmark for the development of Ukraine's state policy. Their implementation will ensure the integration of persons with disabilities into society while adhering to the principles of equality, accessibility, and non-discrimination.

Key words: social protection, international standards, persons with disabilities, human rights, social standards, armed conflict.

Постановка проблеми. Натеper соціальний захист в Україні є важливим пріоритетом для держави. Це зумовлено передусім наслідками повномасштабної війни, яка триває на всій території країни, а також величезною кількістю вимушених внутрішніх переселенців. Воєнні дії призвели до найбільшого в історії країни переміщення осіб, що торкнулося всіх регіонів. Унаслідок бойових дій зростає кількість людей, які отримують інвалідність через поранення під час воєнних операцій.

Ці фактори також впливають на психологічний стан громадян, які переживають прояви війни та стикаються з її руйнівними наслідками. Особливо тяжко це позначається на жителях територій, де відбуваються активні бойові дії. Більшість із них отримують травми та інвалідність через серйозні поранення. Масштаби війни на всій території країни істотно впливають на статистику осіб з інвалідністю, що робить проблему їх соціального захисту надзвичайно актуальною.

Останніми роками українські науковці активно вивчали питання правового захисту осіб з інвалідністю та впровадження міжнародних стандартів у цій сфері. Зокрема, доктор юридичних наук В.Л. Костюк наголошує, що особи з інвалідністю повинні отримувати рівноправний соціальний захист і підтримку як з боку держави, так і суспільства [1]. Він підкреслює важливість створення системи міжнародних соціальних стандартів з урахуванням положень Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та необхідність розбудови інклюзивного суспільства [2].

Кандидат юридичних наук В.П. Мельник вказує на значущість міжнародно-правового регулювання соціального захисту у сферах реабілітації та праці для осіб з інвалідністю [3]. Це питання набуло особливої актуальності в умовах, коли Україна стикнулася з наслідками повномасштабної збройної агресії. В умовах економічної нестабільності та воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити реалізацію соціальних стандартів, які

сприятимуть реабілітації осіб з інвалідністю, їх інтеграції в суспільне життя та створенню рівних умов для всіх.

Л.М. Сінова акцентує увагу на тому, що функціонування системи соціального захисту є невід'ємним елементом діяльності сучасної держави [4]. Авторка підкреслює, що особливу важливість у цьому контексті мають питання посилення захисту літніх людей і осіб з інвалідністю, оскільки це критично необхідно для реалізації стратегічних пріоритетів, зокрема формування соціально орієнтованої ринкової економіки та інтеграції України в глобальний економічний і правовий простір.

Проблему соціального захисту осіб з інвалідністю слід розглядати через призму міжнародних стандартів прав людини. Наявні дослідження науковців, правників і практиків мають вагоме значення для подальшого наукового опрацювання цього питання. Водночас такі фактори, як недосконалість українського законодавства, недостатній рівень фінансового забезпечення та тривалий збройний конфлікт, посилюють нагальну потребу гармонізації національної нормативно-правової бази з міжнародними стандартами. У цьому контексті важливим завданням постає розроблення комплексної та ефективної моделі адаптації осіб з інвалідністю до соціальних реалій українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Міжнародні стандарти у сфері захисту прав осіб з інвалідністю стали предметом вивчення таких науковців, як А.М. Жорняк, Ю.О. Волошин, В.П. Мельник, С.С. Коханчук, В.С. Маринець, А.О. Янчук, Є.Ю. Соболев, Л.М. Сінова та ін. Зокрема, ці дослідження сприяють глибшому розумінню необхідності адаптації міжнародних стандартів до реалій національної правової системи для забезпечення прав осіб з інвалідністю.

Метою дослідження є аналіз міжнародно-правових стандартів соціального захисту осіб з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Захист прав осіб з інвалідністю регулюється такими міжнародними актами, як Декларація прав осіб з інвалідністю від 9 грудня 1975 року, Стандартні правила ООН щодо вирівнювання можливостей для осіб з інвалідністю від 20 грудня 1993 року та низка інших документів. Стаття 22 Загальної декларації прав людини проголошує, що кожна людина є частиною суспільства і має «право на соціальне забезпечення та на реалізацію прав, необхідних для її гідності та вільного розвитку особистості в економічній, соціальній та культурній сферах за допомогою національних ресурсів

і міжнародного співробітництва» [5]. Як і в розвинених країнах Європейського Союзу, в Україні здійснюється соціальний захист прав осіб з інвалідністю, що є важливим національним пріоритетом. За даними офіційного сайту Міністерства соціальної політики України, в кінці XX століття осіб з інвалідністю було близько 3% від загальної чисельності населення країни, наразі їх кількість становить близько 6% [6]. Ці цифри вражають, а тому заслуговує на увагу покращення матеріального забезпечення осіб з інвалідністю, підтримка їх психологічного стану та доступ до необхідних послуг.

Для забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю в Україні важливо вжити необхідних кроків для провадження відповідної національної політики. Сьогодні захист прав осіб з інвалідністю в Україні недостатній, і їх інтеграція в суспільство неможлива без комплексного аналізу наявних проблем, моніторингу системи соціальних послуг і надання рекомендацій державним органам щодо покращення ситуації. У межах Ради Європи функціонує спеціальний комітет експертів з прав осіб з інвалідністю, який надає консультації та підтримку іншим органам Ради Європи та державам-членам. Наразі цей комітет працює над створенням Стратегії Ради Європи для осіб з інвалідністю [7].

Українське законодавство піднімає питання соціального захисту осіб з інвалідністю, зважаючи на міжнародні соціальні стандарти. Міжнародне право відіграє важливу роль у формуванні та розвитку національних правових норм, вимагаючи від країн виконувати зобов'язання, які вони взяли на себе, підписуючи різні міжнародні правові угоди. Ці зобов'язання були закріплені, зокрема, у Віденському документі НБСЕ 1989 року [8]. Тому розуміння важливості принципів добросовісного виконання міжнародних угод і суверенної рівності держав дозволяє юридично обґрунтувати вплив міжнародного права на внутрішнє законодавство. Н.В. Пронюк і В.П. Мельник підкреслюють, що згідно з Конституцією України, міжнародні договори є частиною національного законодавства. Ці угоди повинні виконуватися і мають вищу юридичну силу [9].

Дослідження таких вчених, як Ю.О. Волошин, О.В. Мартселяк і А.О. Янчук, наголошують на тому, що «тенденція конституційно-правового розвитку сучасної України полягає в поступовому визнанні міжнародних стандартів прав людини та вдосконаленні національного законодавства в цій сфері» [10]. Цей напрямок розвитку є надзвичайно важливим у поточній ситуації, коли Україна перебуває в стані війни і має необхідність дотри-

муватися міжнародних стандартів щодо прав осіб з інвалідністю та захисту прав людини в умовах збройного конфлікту.

Особливо варто звернути увагу на те, що Ю.О. Волошин підкреслює важливість регіональної безпеки як елементу міжнародної безпеки в межах певного регіону чи континенту [11]. Дослідник відзначає, що регіональна безпека охоплює стан відносин між соціально-територіальними громадами певного регіону, де всі його країни, народи, громадські установи та групи захищені від загроз своїм життєвим інтересам. Це положення є актуальним, зокрема, для частини України, яка наразі тимчасово перебуває поза контролем українського уряду.

Сучасне міжнародне право забезпечує захист прав осіб з інвалідністю, зокрема через положення Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права і Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю. Ці документи гарантують соціальний захист, належний рівень життя, доступ до охорони здоров'я та участь у суспільному житті. Вони також забороняють дискримінацію і передбачають заходи для реабілітації й забезпечення незалежного способу життя. Конвенція підкреслює важливість рівноправності, допомагаючи особам з інвалідністю повноцінно інтегруватися в суспільство.

Держава має обов'язок створити умови для осіб з інвалідністю, зокрема тих, хто отримав інвалідність через війну, щоб вони могли досягти незалежності в суспільному житті. Це включає доступ до соціального життя, можливостей для професійного розвитку, перекваліфікації та інших аспектів повноцінного життя без дискримінації. Така мета прописана в Преамбулі Конвенції про права осіб з інвалідністю, Додатковому протоколі до Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, а також у Стандартних правилах ООН щодо рівних можливостей для людей з інвалідністю.

Доступ до соціального захисту для осіб з інвалідністю охоплює кілька важливих напрямів:

- умови для отримання пільг мають бути справедливими та прозорими, а процедури – спрощеними, особливо для людей, постраждалих від збройного конфлікту. Важливо враховувати потреби осіб, які проживають на тимчасово невідконтрольних територіях;

- інформаційна доступність повинна бути забезпечена через надання зрозумілої інформації та юридичної підтримки. Особливу увагу слід приділити мешканцям прифронтових зон з обмеженим доступом до інтернету та державних органів;

- фінансова доступність соціальних програм має запобігати надмірним витратам, що обмежують реалізацію прав осіб з інвалідністю;

- своєчасність і фізична доступність послуг передбачає безперервне надання підтримки та доступ до відповідних установ;

- участь у соціальних програмах осіб з інвалідністю є важливою для їх розроблення і моніторингу. Необхідно створювати консультативні механізми для ефективної взаємодії з бенефіціарами.

Таким чином, держава має докладати зусиль для забезпечення комплексного підходу до соціального захисту осіб з інвалідністю, розширюючи доступ до інформації, підтримки та управління соціальними програмами.

Для забезпечення ефективного соціального захисту осіб з інвалідністю важливо враховувати принцип адекватності підтримки. Це означає, що допомога повинна відповідати реальним потребам, забезпечувати гідний рівень життя, доступ до медичних послуг і реабілітації. Важливо, щоб підтримка не тільки покривала базові потреби, а й компенсувала додаткові витрати, як-от реабілітаційне обладнання, транспорт і технології, які допомагають у повсякденному житті та сприяють мобільності та самостійності.

Соціальні та медичні послуги мають бути доступними на рівні громадян із використанням сучасних технологій і залученням патронажних служб, що відповідає кращим практикам європейських країн. Головним завданням є забезпечення незалежного життя осіб з інвалідністю, їх інтеграції в суспільство та психологічного комфорту.

Отже, адекватна підтримка – це не лише фінансова допомога, а й створення умов для повноцінної участі в суспільному житті та самореалізації.

Доступ до соціального захисту осіб з інвалідністю має ґрунтуватися на принципах недискримінації, як це передбачено міжнародними правовими актами. Зокрема, стаття 14 Європейської конвенції з прав людини та основних свобод закріплює вимогу щодо рівного користування правами та свободами без дискримінації на будь-яких підставах [12]. Це означає, що жодна особа чи група не повинна зазнавати менш сприятливого ставлення без обґрунтованих причин.

Водночас Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю акцентує увагу на недопустимості дискримінації та необхідності гарантування рівних прав і свобод [2]. Такий підхід вимагає інтеграції принципу рівності у всі аспекти соціального захисту осіб з інвалідністю. Як зазначає М.В. Кравченко, сучасна система соціального захисту в Україні включає не лише фінансову

підтримку, пільги та компенсації, а й забезпечує медичне обслуговування, соціальну та професійну реабілітацію, а також інтеграцію в суспільство [13]. Однак для досягнення ефективності необхідне збільшення фінансування цих напрямів із державного бюджету.

Таким чином, соціальна підтримка осіб з інвалідністю повинна відповідати міжнародним стандартам і забезпечувати всебічний розвиток, соціалізацію та адаптацію цих людей. Комплексний підхід передбачає не лише фінансову допомогу, а й створення умов для незалежного життя, рівного доступу до послуг та можливості повноцінної участі в суспільному житті. Тільки так можна досягти справедливого ставлення до осіб з інвалідністю та забезпечити їм гідний рівень життя.

Висновки. Отже, в дослідженні проаналізовано необхідність удосконалення законодавства України у сфері захисту прав осіб з інвалідністю, орієнтуючись на міжнародні стандарти. Встановлено, що ефективність допомоги міжнародних партнерів у забезпеченні соціального захисту значною мірою залежить від якісної нормативно-правової бази та активної участі держави у впровадженні відповідних ініціатив.

Особливу увагу приділено потребі в довгострокових рішеннях, спрямованих на захист прав осіб з інвалідністю, зокрема тих, хто отримав інвалідність через збройний конфлікт. Для розв'язання нагальних проблем цієї категорії населення необхідне стабільне та адекватне фінансування, а також створення сучасної системи реабілітації. Визнання міжнародних стандартів прав людини розглядається як ключ до підвищення ефективності забезпечення прав і свобод, включно з правами осіб з інвалідністю.

У дослідженні підкреслено актуальність розроблення ефективної системи реабілітації, яка базуватиметься на кращих практиках європейських країн. Зазначено, що адаптація осіб з інвалідністю до умов сучасного суспільства є критично важливим завданням, яке потребує невідкладних заходів на рівні законодавства.

Для досягнення цієї мети важливо забезпечити постійний моніторинг доступності та ефективності соціальних програм, а також удосконалення соціальних послуг із використанням сучасних технологій. Не менш значущим є посилення координації між органами влади у сфері соціального захисту та впровадження ефективних реабілітаційних програм, які враховують потреби осіб з інвалідністю, особливо тих, хто постраждав унаслідок війни.

Таким чином, забезпечення прав осіб з інвалідністю в Україні вимагає не лише норматив-

них змін, а й комплексного підходу до їх адаптації, реабілітації та інтеграції в суспільне життя, що є особливо актуальним у контексті наслідків повномасштабної війни.

Список літератури:

1. Костюк В.Л. Міжнародні стандарти права осіб з інвалідністю в умовах правової та соціальної держави: теоретико-правовий аспект. *Актуальні проблеми соціального права в Україні*; за ред. М.І. Іншина, В.І. Щербина, С.Я. Вавженчука. Харків : Юрайт, 2017. С. 199–215.
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю: офіц. текст від 13.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 25.11.2024).
3. Мельник В.П. Міжнародно-правове регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю у сфері реабілітації та праці: теоретико-правовий підхід. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 1(22). С. 63–67.
4. Сінова Л.М. Економічна функція права соціального забезпечення в сучасній державі: Теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Т. 2. № 1. С. 187–193.
5. Загальна декларація прав людини: офіційний текст від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 26.11.2024).
6. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 27.11.2024).
7. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 310 с.
8. Підсумковий документ Віденської зустрічі держав-учасниць Наради з безпеки та співробітництва в Європі (Витяг): офіційний текст від 15.01.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_113#Text (дата звернення: 27.11.2024).
9. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. Київ : КНТ, 2010. 280 с.
10. Волошин Ю.О., Марцеляк О.В., Янчук А.О. Омбудсман з питань охорони здоров'я як фактор гарантування прав людини в умовах медичної реформи в Україні. *Запорізький медичний журнал*. 2019. Т. 21. № 5(116). С. 702–706.
11. Волошин Ю.О. Правова глобалізація та міждержавна інтеграція як провідний фактор формування державної безпеки та суверенітету. Досягнення в галузі соціальних наук, освіти та гуманітарних досліджень. 2018. С. 351–358.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : офіційний текст від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 27.11.2024).
13. Кравченко М.П. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів в Україні. *Державне управління: теорія і практика*. 2010. № 2. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kmvziu.pdf> (дата звернення: 27.11.2024).

References:

1. Kostiuk, V. L. (2017). Mizhnarodni standarty prava osib z invalidnistiu v umovakh pravovoi ta sotsialnoi derzhavy [International standards of the law of persons with disabilities in the conditions of the legal and social state]: teoretyko-pravovyi aspekt. *Aktualni problemy sotsialnoho prava v Ukraini. za red. M. I. Inshyna, V. I. Shcherbyna, S. Ya. Vavzhenchuka. Kharkiv: Yurait.*, S. 199–215.
2. Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu [Convention on the Rights of Persons with Disabilities]: ofits. tekst vid 13.12.2006. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (data zvernennia: 25.11.2024).
3. Melnyk, V. P. (2018). Mizhnarodno-pravove rehuliuвання sotsialnoho zakhystu osib z invalidnistiu u sferi rehabilitatsii ta pratsi [International legal regulation of social protection of persons with disabilities in the field of rehabilitation and work]: teoretyko-pravovyi pidkhid *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. № 1(22). S. 63–67.
4. Sinova, L. M. (2019). Ekonomichna funktsiia prava sotsialnoho zabezpechennia v suchasni derzhavi [The economic function of social security law in the modern state]: *Teoretyko-pravovyi aspekt Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. T. 2, № 1. S. 187–193.
5. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Universal Declaration of Human Rights]: ofits. tekst vid 10.12.1948. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (data zvernennia: 26.11.2024).
6. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [Ministry of Social Policy of Ukraine] Retrieved from <https://www.msp.gov.ua/> (data zvernennia: 27.11.2024).
7. Syroid, T. L., & Fomina, L. O. (2019). Mizhnarodnyi zakhyst prav liudyny: navch. posib. Kharkiv [International protection of human rights: training. manual]: Pravo, 310 s.
8. Pidsumkovyi dokument Videnskoï zustrichi derzhav-uchasnyts Narady z bezpeky ta spivrobitnytstva v Yevropi (Vytiah) [Final document of the Vienna meeting of the member states of the Conference on Security and Cooperation in Europe (Excerpt)]: ofits. tekst vid 15.01.1989. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_113#Text (data zvernennia: 27.11.2024).
9. Proniuk, N. V. (2010). Suchasne mizhnarodne pravo: navch. Posib [Modern international law] Kyiv: KNT, 280 s.
10. Voloshyn, Yu. O., Martseliak, O. V., & Yanchuk, A. O. (2019). Ombudsman z pytan okhorony zdorov'ia yak faktor harantuvannia prav liudyny v umovakh medychnoi reformy v Ukraini [The health care ombudsman as a factor in guaranteeing human rights in the conditions of medical reform in Ukraine] *Zaporizkyi medychnyi zhurnal*. T. 21, № 5(116). S. 702–706.
11. Voloshyn, Yu. O. (2018). Pravova hlobalizatsiia ta mizhderzhavna inteɦratsiia yak providnyi faktor formuvannia derzhavnoi bezpeky ta suverenitetu [Legal globalization and interstate integration as a leading factor in the formation of state security and sovereignty]. *Dosiahnennia v haluzi sotsialnykh nauk, osvity ta humanitarnykh doslidzhen*. S. 351–358.
12. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]: ofits. tekst vid 04.11.1950. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (data zvernennia: 27.11.2024).
13. Kravchenko, M. P. (2010). Aktualni problemy sotsialnoho zakhystu invalidiv v Ukraini Derzhavne upravlinnia [Actual problems of social protection of the disabled in Ukraine]: teoriia i praktyka. № 2. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kmvziu.pdf> (data zvernennia: 27.11.2024).

Н. П. Купновицкий

Оглядова стаття.

Надійшла до редакції 29.11.2024

Прийнято до опублікування 18.12.2024